

• Faglig snakka

Tømmer: Ren råvareeksport er lite lønnsomt og svært sårbart da Norge blir et marginalmarked som må tåle store svingninger i pris, skriver artikkelforfatterne.

Foto: Siri Juell Rasmussen

Greier Norge omstillingen?

Norge må ha noe å leve av etter oljen. Selv om verden vil trenge olje i mange år framover er Norge allerede på etterskudd med nødvendig omstilling.

Koronakrisen våren 2020 har vist at det er nødvendig å ha en bred produksjonsbase med varierende nasjonal produksjon for å dekke behovet for varer og tjenester i befolkningen, og sikre inntekter og arbeidsplasser. Vi trengte sårt omstilling for pandemien og trenger den enda mere nå.

I 2019 eksporterte Fastlands-Norge varer for om lag 472 milliarder kroner, der prosessindustrien (herunder treforedling) sto for rundt en tredjedel. Importen ligger imidlertid på 758 milliarder kroner. Importunderskuddet for Fastlands-Norge ble på 277 milliarder kroner for 2019, eller på over halvparten av eksportverdien.

Importunderskuddet har økt med 50 prosent bare siden 2014, da oljeprisen falt og omstillingen skulle begynne. Det betyr at fastlandsindustrien per nå ikke er i nærheten av å fylle rommet etter oljen. Dette er alvorlig også fordi Norge har et underskudd i handelsbalansen for tjenester.

Handelsbalansen forverret seg våren 2020, da koronakrisen førte til en bråstopp i internasjonal handel, og Fastlands-Norges handelsbalanse har svekket seg ytterligere med 7 prosent i år (t.o.m. oktober). De siste månedene har handelsbalansen vært i minus også med oljeeksport.

IEU i 2018 kom 14 prosent av verdiskapingen fra industrien, Sverige var på samme nivå, mens for Norge var andelen rundt 7 prosent. EU har som målsetting å øke industriens andel til 20 prosent, mens Norge ikke har noen målsetting for industriens bidrag til BNP.

Krafttak

«Norsk omstilling trenger derfor sårt et industrielt krafttak skal vi kunne fase ut oljen og beholde dagens velferd og levestandard.»

Margaret Eide Hillestad er samfunnsøkonom og jobber som utreder/forsker i AgriAnalyse med tema innen landbrukspolitikk, industripolitikk, arbeidsplasser i hele landet og økosystemtjenester i landbruket.

Christian Anton Smedshaug er daglig leder ved AgriAnalyse, og førsteamanuensis ved Institutt for husdyr og akvakultur ved NMBU.

Per Skorge er administrerende direktør Norges Skogeierforbund

Margaret Eide Hillestad

Christian Anton Smedshaug

Per Skorge

Industriinvesteringene i Norge har ligget rundt knapt 25 milliarder kroner (i løpende kroner) siden toppnivået på 33 milliarder kroner i 2008. For 2019 steg investeringene til 31 milliarder kroner, mens anslaget for 2020 er nede igjen til nivået på 25 milliarder kroner. Næringsmiddelindustrien er den eneste som øker sine investeringer.

Til sammenligning utgjør de statlige investeringene i samferdsel gjennom NTP på nasjonalt nivå rundt 89 milliarder kroner årlig (1064 milliarder kroner over 10 år). Tilsvarende var investeringene på rundt 39 milliarder kroner i energi- og kraftforsyning i 2019. Men de store investeringene i produksjonslivet går fortsatt til olje (ca. 170 milliarder kroner), mens bygg og eiendom sto for ca. 232 milliarder kroner i 2019 (Nasjonalregnskapet).

Norsk omstilling trenger derfor sårt et industrielt krafttak skal vi kunne fase ut oljen og beholde dagens velferd og levestandard. Skogbruk og treforedling er en viktig del av dette. Den lange nasjonale verdikjeden gjør at skogindustri har særlig stor samfunns effekt.

Norsk treforedlings- og sagbruksindustri har historisk vært stor i forhold til avvikning og fram til 2005 importerte vi netto 2 millioner kubikk i tillegg til egen avvikning på 10–11 m3. I 2019 viser anslag for netto eksport av tømmer 3,6 millioner m3.

Både skogens verdikjede og nasjonal omstilling avhenger av at Norge lykkes i å revitalisere norsk trelast og treforedling. Det vil kreve en helhetlig politikk virkemidler som treffer hele verdikjeden fra innovasjon til sluttprodukt, og som ser helheten i produksjonen fra trelast til cellulose, biodrivstoff, biokull, byggestandarder med mer.

Den samlede effekten vil bli størst der-

som det realiseres planer om trebaserte produkter som gir høy verdiskaping kombinert med systematisk satsing på trelastindustri.

Et hovedproblem for utvikling av ny treforedling er lav egenkapital og moderat mulighet for å stille sikkerhet for store prosjekter. De siste tre-fire årene er det realisert prosjekter knyttet til energipelletts og bygningsisolasjon på 500 000 m3 råvare. I tillegg har eksisterende industri muligheter til å øke forbruket med om lag 500 000 m3 dersom konjunktorene er gode.

Likevel er det over 3 millioner m3 som gjenstår for å sikre foredling tilsvarende det norske hogstvolumet. Dette vil kreve investeringer i milliardklassen, enten det er til omfattende produksjon av råvare for biodrivstoff eller et bioraffineri, eller til økt utnyttelse av tømmer til produksjon av bygningsmaterialer. Men i bunn ligger det at Norge trenger en industristrategi for å løfte innenlandske produksjonsverdi og øke eksporten.

Vi bør sette oss nasjonale mål om å ha 10 prosent av BNP fra industri innen 2030 og for å oppnå det bør industriinvesteringene i Fastlands-Norge øke til opp mot 40 milliarder kroner årlig fram til 2025. Samtidig bør Norge sette seg et mål om å foredle et tommervolum tilsvarende årlig hogst, dvs. om lag 11 millioner m3.

Ren råvareeksport er lite lønnsomt og svært sårbart da Norge blir et marginalmarked som må tåle store svingninger i pris. Alt dette kan bidra til at Norge får redusert handelsunderskuddet for Fastlands-Norge, og iverksetter en reell omstilling.

AgriAnalyse kommer med en rapport om Industri og skogbruk for jul med Norges Skogeierforbund, Norskog og Statskog som oppdragsgivere.